

SLOVENSKÁ HUDBA

REVUE PRE HUDOBNÚ KULTÚRU

V zlo: Hložník - Mertz - Bakovský

4

ROK 2024 / ROČNÍK I

Vydáva Hudobné centrum v spolupráci so Slovenskou muzikologickou asociáciou

S podporou:

Šéfredaktorka:	Alena Čierna
Redaktorka:	Katarína Godárová
Anglický preklad:	autori, Katarína Godárová
Návrh obálky	
a grafickej úpravy časopisu:	Eva Kovačevičová-Fudala
Obálka – reprodukcia:	Ján Huňady © 2023
Obálka – text:	Adriana Récka © 2024
Foto obálka:	Ján Huňady © 2024
Jazyková úprava:	Katarína Godárová, Alena Čierna

Redakčná rada:	Jiří Bezděk (Česká republika), Yvetta Kajanová (Slovensko), Slávka Kopčáková (Slovensko), Tamara Levaja (Rusko), Jana Lengová (Slovensko), Zuzana Martináková (Slovensko), Águeda Pedrero-Encabo (Španielsko), Lubomír Spurný (Česká republika), Eva Szórádová (Slovensko), Viktor Telyčko (Ukrajina), Hana Urbancová (Slovensko), Jan Vičar (Česká republika), Julijana Zhabeva Papazova (Macedónsko)
----------------	---

Príspevky sú recenzované.

Časopis je evidovaný v databázach / Abstracted and Indexed in:

RILM (Répertoire International de Littérature Musicale), EBSCO – RILM Abstracts of Music Literature.

Všetky texty sú publikované so súhlasom autora a vydavateľa.

ISSN 1335-2458

EV 5447/16

EV 292/24/EPP

OBSAH

293 Úvodom

Nekrológy

295 Andrej Štafura: Ars bene vivendi. Človek renesancie a baroka – Ladislav Kačic

298 Zuzana Martináková: Za Vladimírom Bokesom (1946 – 2024)

Štúdie

302 Josef Fulka: Deleuze v české filosofii hudby: dvě kasuistiky

313 Natália Prostredná: Problematika gestickej autenticity v hudobnom prednese – Jerrold Levinson a Nelson Goodman

323 Martin Krajčo: Bardenklänge – ossianovský gitarový opus J. K. Mertza

346 Vladimír Godár: Wiliam Bukový – pozoruhodná osobnosť československej filmovej hudby

362 Alžbeta Lapšanská: Husľová hudba v rocku, poprocku a crossovermusic

Recenzie

382 Zuzana Vigodová: Hudobné pramene v pamäťových, vedeckých a kultúrnych inštitúciách

386 Jana Zelenková: PODPROCKÝ 80 – retrospektívny pohľad na koncertnú produkciu autorovej tvorby v roku 2024

390 Register autorov

394 Pokyny pre autorov

CONTENTS

293 Preface

Obituaries

295 Andrej Štafura: *Ars bene vivendi*. A Man of Renaissance and Baroque – Ladislav Kačic

298 Zuzana Martináková: Remembering Vladimír Bokes (1946 – 2024)

Studies

302 Josef Fulka: Deleuze in the Czech Philosophy of Music: Two Casuistics

313 Natália Prostředná: The Issue of Gestural Authenticity in Musical Performance – Jerrold Levinson and Nelson Goodman

323 Martin Krajčo: *Bardenklänge* – Ossianic Guitar Opus by J. K. Mertz

346 Vladimír Godár: Wiliam Bukový – a Remarkable Exponent of Czechoslovak Film Music

362 Alžbeta Lapšanská: Violin Music in Rock, Pop Rock and Crossover Music

Reviews

382 Zuzana Vigodová: *Musical Sources in Memory, Research and Cultural Institutes*

386 Jana Zelenková: *PODPROCKÝ 80 – A Retrospective View on Concerts with the Composer's Works in 2024*

390 Register of authors

395 Instructions for contributors

Úvodom

*„Nepátraj, čo bude potom, nehľad' na svet s nechutou,
kto sa zmieril so životom, zmieri sa aj so smrťou.“*

Hana Lasicová (*1981)

Milí čitatelia,

vždy, keď si sadám k úvodníku aktuálneho čísla, dlho, naozaj dlho rozmýšľam, akým smerom zamerať myšlienky, čo povedať, čo komentovať – má to byť aktuálne, sumarizujúce, provokatívne, apelatívne či len konštatujúce?

Aj nad týmto úvodníkom som už dlhšie rozmýšľala, keď tu – celkom náhodou – som v maličkom (ale vždy veľmi inšpiratívnom) kníhkupectve zbadala na obálke knihy verše Hany Lasicovej. Od toho okamihu mi bolo jasné, že dnešný úvodník bude na jednej strane sumarizujúci, na druhej strane spomienkový. Už to naozaj nepotrvá dlho a opäť sa starý rok stretne s novým rokom, a tak sa už môžeme obzrieť späť – čo rok 2024 v hudobnej kultúre priniesol, či odniesol. Hoci v týchto dňoch celou kultúrnou obcou hýbu emócie v súvislosti s úpravou štátnej hymny Slovenskej republiky spod rúk Oskara Rózsua, rozhodla som sa túto skutočnosť nereflektovať, aj keď ma „svrbelo“ pero. Napokon, ako na sociálnych sieťach skonštatoval Jozef Lupták, „... nádej zomiera posledná...“. Počkajme si na výsledok. Onedlho budeme mať možnosť odborne posúdiť kvality novej úpravy, a teda aj možnosť komparácie s jej staršou, ešte stále platnou verziou.

Slovenská hudba je odborným, vedeckým časopisom, ktorý vychádza každé tri mesiace. Nie je preto možné postihnúť všetky aktuality a venovať pozornosť všetkým udalostiam. Nedá mi však, aby som si dnes nepripomenula veľké mená hudobnej kultúry, ktoré nás v tomto roku opustili. Hneď v úvode tohto roka – 19. januára – potichu odišla klaviristka a korepetitorka **Milada Synková** (1933 – 2024), ktorá v Slovenskom národnom divadle aktívne strávila obdivuhodných 60 rokov. Tu v spolupráci s celým radom dirigentov pripravila desiatky operných inscenácií, a súčasne ako koncertná komorná klaviristka sprevádzala vokálnych sólistov na početných koncertoch. Vo februári (11. 2. 2024) svoju životnú púť ukončil slovenský skladateľ, pedagóg a muzikológ Ladislav Burls (1927 – 2024), autor početných hudobných diel a vyše 150 muzikologických prác, vedeckých monografií, štúdií, vysokoškolských textov, článkov a esejí a v neposlednom rade i autor aranžmánu stále platnej štátnej hymny Slovenskej republiky. O tri mesiace neskôr (14. mája 2024) skonala **Ľubica Rybárska** (1958 – 2024), dlhoročná sólistka Opery SND a významná osobnosť slovenskej vokálnej interpretácie. Ľubica Rybárska slovenskú spevácku školu reprezentovala

na početných svetových operných scénach. Dňa 2. júla 2024 navždy odišiel hudobný skladateľ a pedagóg **Vladimír Bokes** (1946 – 2024), ktorý podnecoval študentov k tvorivému hľadaniu a nachádzaniu vlastnej umeleckej cesty. Napriek tomu, že ho odmietali reprezentanti predchádzajúceho režimu, zanechal po sebe rozsiahle skladateľské dielo i početné odborné texty o hudbe, ktoré majú v našej hudobnej kultúre svoje nezastupiteľné miesto. Len o šesť dní neskôr – 8. júla – zomrel skladateľ, aranžér, dramaturg, hudobný redaktor, dokumentarista a publicista **Pavol Zelenay** (1928 – 2024), ktorý bol autorom inštrumentálnych a vokálnych skladieb populárnej hudby, swingu a vyššieho populáru, scénických a filmových hudieb, skladieb pre dychovú hudbu a viacerých hitov v oblasti populárnej hudby. Jeho teoretická a publikačná činnosť zameraná na dokumentáciu a prieskum slovenskej populárnej hudby má v slovenskej muzikológii zakladateľský význam. V auguste odišli dve významné osobnosti – 19. augusta to bol muzikológ, hudobný historik, pedagóg **Ladislav Kačic** (1951 – 2024) a 29. augusta hudobný skladateľ, klavirista a matematik **Miro Bázlik** (1931 – 2024), o ktorom Vladimír Godár napísal: „*Ak chceme stručne charakterizovať Bázlikov zástoj v slovenskej hudobnej kultúre, musíme vyzdvihnúť syntetický aspekt jeho tvorivých snažení... Bázlikova inšpirácia bola po celý život korigovaná vrcholnými výdobytkami európskej hudobnej minulosti i vrcholnými myšlienkovými výdobytkami, prameniacimi v objavoch prírodných vied. To sú dôvody, prečo má Bázlikovo hudobné dielo v slovenskej hudbe svoje nezastupiteľné miesto i prečo môže slúžiť ako hodnotové kritérium do akokoľvek vzdialenej budúcnosti.*“ Všetky spomínané osobnosti zanechali v slovenskej hudobnej kultúre nezmazateľné stopy. Pri spomienkach na ne mi nedá, aby som sa v tejto súvislosti ešte raz nevrátila k veršom Hany Lasicovej: „*Spomienka ťa občas vzkriesi, občas trochu stíši bôľ. Nenariekaj, že už nie si, radšej buď rád, že si bol.*“

A čo prináša záverečné číslo 50. ročníka *Slovenskej hudby*? V úvode to budú dve spomienky: na Ladislava Kačica z pera Andreja Štafuru a na Vladimíra Bokesa od Zuzany Martinákovvej. Po nich nasledujú štúdie. Český muzikológ Josef Fulka v štúdii *Deleuze v českej filozofii hudby: dvě kasuistiky* sleduje vplyv Deleuzovho myslenia v dvoch českých hudobných monografiách (*Tělo hudby* od O. Galušku, 2015 a *Hudba prorůstající časem. Pozdní skladby Mortona Feldmana* od P. Zvěřinu, 2018). Natália Prostředná sa v štúdii *Problematika gestické autenticity v hudobnom prednese – Jerrold Levinson a Nelson Goodman* zaoberá analýzou a komparáciou vybraných myšlienok oboch autorov v súvislosti s gestickou interpretáciou hudby. Gitarista Martin Krajčo sa dlhodobo venuje dielu a tvorbe bratislavského hudobníka, gitaristu a skladateľa Josepha Kaspara Mertza. V aktuálnej štúdii sa zaoberá gitarovým opusom *Bardenklänge* (Zvuky barda) op. 13, inšpirovaným ossianovskou tradíciou. Vladimír Godár vo svojej štúdii *William Bukový – pozoruhodná osobnosť československej filmovej hudby* predostrel porovnávaciu bázu pre tvorbu dvoch slovenských skladateľov – Ilju Zeljenku a Wiliama Bukového. V štúdii Alžbety Lapšanskej *Huslová hudba v rocku, poprocku a crossovermusic* sa presunieme do oblasti populárnej hudby a pozrieme sa na úlohu huslí v aranžmánoch skladieb vybraných svetových kapiel. Na záver čísla uvádzame ešte dve recenzie – Zuzana Vigodová priniesla pohľad na 13. ročník cyklu konferencií *Pramene slovenskej hudby* a Jana Zelenková si v retrospektíve „posvietila“ na koncertné podujatia späť s tvorbou Jozefa Podprockého, ktorý by sa v tomto roku dožil okrúhlych osemdesiatich rokov.

Milí čitatelia, dúfam, že vás záverečné číslo 50. ročníka *Slovenskej hudby* zaujme a v čase vianočnom Vám prinesie príjemné chvíle aj mnoho inšpirujúcich myšlienok.

Alena Čierna

Ars bene vivendi

Človek renesancie a baroka – Ladislav Kačic

Andrej Štafura

Ladislav Kačic

Život človeka je ako úsečka ohraničená narodením a smrťou. Ak je všetko medzi týmito dvomi bodmi vyplnené nachádzaním, zveľaďovaním, budovaním či staraním sa o to, čo milujeme a čo nás samých posúva dopredu a v akomkoľvek smere robí lepšími, potom svoj život nežijeme márne. A ani zmienka o večnom kolobehu života, ktorá často otvára nekrológy a spomienkové texty, akým by mal byť aj tento, nemôže vyvolávať len smútok, ale aj obdiv voči človeku, ktorý skutočne žil. Verím, že takým bol aj jeden z najvýznamnejších slovenských muzikológov, renesančný barokový človek Mgr. art. Ladislav Kačic, PhD. (27. 5. 1951 Nové Mesto nad Váhom – 19. 8. 2024 Bratislava), ktorý nás v lete tohto roku opustil.

Doktor Kačic bezpochyby miloval hudbu, jeho práca sa niesla v znamení spojenia dôslednej vedeckej metódy, duchovných hodnôt, hlbokkej odbornosti a osobného záujmu o druhých ľudí. Svojimi objavmi a vedeckou prácou zásadne prispel k poznaniu nielen slovenskej hudobnej kultúry, čím jeho odkaz presiahol hranice Slovenska.

Ako muzikológ svoj život zasvätil o. i. odhaľovaniu a uchovávaniu zabudnutých pokladov hudobnej histórie. Zamerl sa na heuristické výskumy hudobných archívov, v ktorých objavil a aj sprístupnil viaceré diela a zbierky s významnou historickou hodnotou. Dominovali hudobné zbierky z prostredia archívov a kláštorov úzko spätých s jezuitskou, piaristickou, ale najmä s františkánskou rehoľou, ktorá mala v živote Ladislava Kačica nezastupiteľné miesto. Pripomeňme si napríklad jeho spracovanie **rukopisných zborníkov Pantaleóna Rošovského** (*Musaeum Pantaleonianum*, *Cymbalum jubilationis*), ktoré mapujú bohatú tradíciu klávesovej hudby františkánov a ktoré boli verejnosti sprístupnené práve vďaka výskumu Dr. Kačica. V tomto kontex-

te sú tiež dôležité jeho **objavy diel františkánskych skladateľov p. Paulína Bajana, p. Edmunda Paschu a p. Juraja Zruneka**. Vďaka rekonštrukcii ich omší a pastorálnych skladieb sa obohatili nielen koncertné pódia, ale tieto diela sa stali i predmetom ďalších interpretácií a výskumov (*Zborníky Pantaleona Roškovského pre klávesové nástroje*, Musicologica slovac 1988; *Juraj Zrunek – autor Harmonie Pastoralis?*, Hudobný život 1989 a ďalšie).¹

Medzi najväčšie medzinárodné úspechy dr. Kačica o. i. jednoznačne patrí **objav dovtedy neznámeho koncertu Antonia Vivaldiho *Concerto 6 a 5 ex Authoris Vivaldi*** (*Italianische Konzerte aus der Musikaliensammlung der Piaristen in Podolíneec* 2003). Objav tohto koncertu bol významným prínosom nielen pre slovenskú, ale aj pre svetovú muzikológiu. Unikátny rukopis Vivaldiho koncertu sa nachádzal v hudobnej zbierke piaristického kláštora v Podolínci, ktorú dr. Kačic systematicky skúmal. Nález takejto významnej hudobnej zbierky potvrdil, že slovenské kláštory neboli len konzumentmi, ale aj významnými uchovávatelmi európskeho hudobného dedičstva.²

Výskum dr. Kačica bol známy aj za hranicami Slovenska a priniesol mu medzinárodné uznanie. Jeho práca rezonovala nielen na prestížnych zahraničných a domácich konferenciách. Bol členom významných medzinárodných vedeckých spoločností ako **Johann-Joseph-Fux-Gesellschaft** a **Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie** či domácej **Slovenskej muzikologickej asociácie** a jeho štúdie vychádzali v renomovaných muzikologických časopisoch.³

Medzi najvýznamnejšie diela Ladislava Kačica patria nielen notové edície ako *Pestrý zborník (Tabulatura Miscellanea)* (2005), *Organová hudba na Slovensku v 17. a 18. storočí* (1996) alebo publikované organologické poznatky v štúdiu *Hudobné nástroje v inventároch niektorých reholí na Slovensku (jezuiti, piaristi, františkáni) v 17. a 18. storočí*, ale aj kľúčové syntetické diela ako *Hudba baroka v súhrnnej akademickej monografii Dejiny slovenskej hudby od najstarších čias po súčasnosť* (ed. Oskár Elschek, 1996) či *Dejiny hudby III. Barok* (2008), ktoré spracúvajú aj slovenskú barokovú hudbu v kontexte európskych dejín.⁴ Nemožno nespomenúť aj významnú monografiu *Hudobné dejiny Bratislavy. Od stredoveku po rok 1918* (2020), do ktorej prispel ako spoluautor.⁵ Pre komplexné poznanie dejín hudobnej kultúry na území Slovenska sú dôležité tiež jeho vedecké štúdie k recepcii hudby významných európskych skladateľov v hudobných centrách na území dnešného Slovenska ako *Muffatiana in der Slowakei* (2005), *Františkánske „haydniana“ na Slovensku* (2009) alebo *Franziskanische Bearbeitungen Mozartscher Werke* (2010).⁶ Neodmysliteľnou súčasťou jeho práce boli aj spolupráce pri vydávaní dobových zbierok na CD, napríklad s renomovaným súborom pre interpretáciu starej hudby Solamente naturali ako *Joseph Umstatt – Concerti* (2006), *Pestrý zborník. Tabulatura Miscellanea* (2007), *Italian Concertos from Podolíneec* (2010) či *Musica Tyrnaviensis* (2022).⁷ Na tomto mieste je ešte nevyhnutné spomenúť jeho pravidelnú organizátorskú činnosť – bol aktívnym usporiadateľom (nielen) medzinárodných konferencií, naposledy na tému *Musiktheorie in Mitteleuropa / in der Slowakei im 16. – 19. Jahrhundert* s patričným publikačným výstupom.⁸

Ako pedagóg a mentor Ladislav Kačic ovplyvnil generácie študentov, ku ktorým vždy automaticky pristupoval s rešpektom. Rád študentov motivoval, povzbudil, poradil im, či podnietil ich k diskusii. Jeho schopnosť vycítiť, čo študent potrebuje a nasmerovať ho tým správnym smerom je nenahraditeľná. Mne samému pomohol v oblasti smerovania a budovania kariéry, ale aj v rámci bežného života a člove-

členstva niekoľkokrát, čo len dokazuje jeho ľudskosť a nezištnú ochotu pomáhať druhým.

Doktor Kačic po sebe zanechal významné dielo, ktorého odkaz žije v jeho objavoch a prácach, ale aj v študentoch a ľuďoch, ktorí ho poznali. Jeho práca – hmatateľná v jeho objavoch a textoch – nám pripomína, že hudobné dedičstvo je neoceniteľným zdrojom poznania a inšpirácie. Prínos Ladislava Kačica presahuje hranice Slovenska a jeho práca zostane v rámci slovenskej muzikológie ako jeden z jej svetlých mílnikov. V tomto kontexte mu boli postupne udelené významné ocenenia ako Cena Jozefa Kresánka (1991), Cena Fra Angelica (2008, 2010) či Čestná plaketa SAV Ľudovíta Štúra (2011).⁹

Ladislav Kačic bol hlboko veriaci človek a aj preto by sme sa na jeho život a odchod mohli dívať s nádejou v duchu kultúry *Ars bene vivendi*, takej príznačnej pre obdobie baroka, ktorého výskumu sa celý život venoval.

Nech odpočíva v pokoji.

POZNÁMKY

- ¹ Porovnaj: https://www.sav.sk/journals/uploads/03100910Musicologica2011_1-compressed%20130-140.pdf [Cit. 2024-11-18.]
- ² Porovnaj: <https://solamentenaturali.sk/nahravky/italian-concertos-from-podolinec/> [Cit. 2024-11-18.]
- ³ Porovnaj: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/188-ladislav-kacic> [Cit. 2024-11-18.]
- ⁴ Porovnaj: https://www.sav.sk/journals/uploads/03100910Musicologica2011_1-compressed%20130-140.pdf [Cit. 2024-11-18.]; http://www.slavu.sav.sk/publikacie/dvadsat_rokov_slavistiky/kacic.pdf [Cit. 2024-11-18.]
- ⁵ Porovnaj: <http://hudbavbratislave.sk/mates.html> [Cit. 2024-11-18.]; <https://operaslovakia.sk/hudobne-dejiny-bratislavy-kniha-plna-objavov/> [Cit. 2024-11-18.]
- ⁶ Porovnaj: https://www.sav.sk/journals/uploads/03100910Musicologica2011_1-compressed%20130-140.pdf [Cit. 2024-11-18.]
- ⁷ Porovnaj: <https://solamentenaturali.sk/nahravky-solamente-naturali/> [Cit. 2024-11-18.]
- ⁸ Porovnaj: <http://www.slavu.sav.sk/index.php/en/conferences/> [Cit. 2024-11-18.]; KAČIC, Ladislav – ŠUBA, Andrej – ČEPEC, Andrej (eds.): *Musiktheorie in Mitteleuropa / in der Slowakei im 16. – 19. Jahrhundert : Konferenzbericht* (Bratislava, 7. – 9. októbra 2019). Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV; Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, 2020, 255 s. ISBN 978-80-89489-51-0
- ⁹ Porovnaj: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/188-ladislav-kacic/ocenenia> [Cit. 2024-11-18.]

Za Vladimírom Bokesom (1946 – 2024)

Zuzana Martináková

Vladimír Bokes

V júli tohto roku nás vo veku 78 rokov opustil významný skladateľ a pedagóg, vysokoškolský profesor Vladimír Bokes. Počas 35-ročného pôsobenia ako pedagóg kompozície na Vysokej škole múzických umení v Bratislave (VŠMU) vychoval celý rad úspešných skladateľov ako Miloš Betko, Ján Zach, Tomáš Boroš, Petra Bachratá, Marián Lejava, Lucia Papanetzová, Lukáš Borzík, Ivan Buffa a iní. Sama som ho už počas štúdia na VŠMU zažila ako študentka hudobnej teórie, keď nás učil základy kompozície a sprostredkoval nám nové kompozičné techniky (dodekafonickú a seriálnu metódu, aleatoriku a iné). Neskôr ma s Vladkom spájalo osobné priateľstvo aj vzhľadom na moju špecializáciu, keď som sa od štúdií na VŠMU a na Umenovednom ústave Slovenskej akadémie vied venovala súčasnej slovenskej hudbe, medzi iným tiež tvorbe Vladimíra Bokesa.

Na formovanie kompozičného myslenia Vladimíra Bokesa malo spočiatku vplyv rodinné prostredie: jeho matka Zdenka Bokesová-Hanáková bola muzikologičkou a kritičkou a otec historikom. Od raného detstva mal kontakt s hudbou, literatúrou a históriou a s matkinou pomocou sa oboznamoval s tvorbou skladateľov 20. storočia (Šostakovič, Prokofiev, Martinů, Honegger, Schönberg, Webern, Berg), ktorá bola v tom čase na Slovensku ťažko dostupná. Už v roku 1959 – vtedy mal len 13 rokov – mu matka z Varšavy priniesla knihu Boguslaw Schöffera *Nowa muzyka* krátko po jej vydaní, ktorá obsahovala informácie o nových trendoch v poľskej i európskej hudbe.

Vladimír Bokes bol tak už v detstve a neskôr počas štúdia kompozície na konzervatóriu pod vedením Juraja Pospíšila veľmi dobre oboznámený s novými tendenciami v hudbe i umení. Svoju *Sekvenciu pre 9 nástrojov* z roku 1965 napísal ako 19-ročný v štýle postwebernovského serializmu a už v tom čase zaujal svojím avantgardným